

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

(առարկա)

ԹԵՄԱ՝ Ակտիվ ուսուցումը պատմության դասավանդման գործընթացում

Կազմեց՝ Գոհարիկ Հաջաթյան Գևորգի
(անուն, ազգանուն, հայրանուն)

Կապանի թիվ 6 հիմնական դպրոց
(դպրոցի անվանումը)

Ղեկավար՝ Լիլիթ Առաքելյան

«Կապանի N2 ավագ դպրոց» ՊՈԱԿ
(վերապատրաստող կազմակերպության անվանումը)

Կապան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն	2
ԳԼՈՒԽ 1. Ակտիվ ուսուցման բովանդակությունը.....	5
Գլուխ 2.Ուսուցման ակտիվ մեթոդներն ու հնարները պատմության դասավանդման ընթացքում	9
Հետազոտական մաս.....	11
Գլուխ 2.1 Ակտիվ ուսումնառության մեթոդները իմ պրակտիկայում	11
Եզրակացություն.....	17
Գրականության ցանկ	18

Ներածություն

XXI-րդ դարում մտածողության գլոբալիզացիայի, հասարակության ժողովրդավարացման, բաց շուկայական տնտեսության, հասարակության բազմակողմանի ինֆորմատիզացիայի պայմաններում մեծանում են պահանջները բարձրագույն մասնագիտական կրթության նկատմամբ, որը պետք է պատրաստի պահանջված մրցակցության ընդունակ մասնագետներ: Այդ պատճառով բարձրագույն կրթության ոլորտը ենթարկվում է փոփոխությունների: Կրթության ոլորտում նորարարությունների ներմուծումը միշտ պայմանավորված է գործնական պահանջներով: Այժմ ուսումնական հաստատությունում ուսուցման ռազմավարությունը փոխարինվում է զարգացման ռազմավարությամբ: Այսօր պետք է ձգտել ուսուցչակենտրոն ուսուցումից անցում կատարել աշակերտակենտրոն ուսուցմանը: Ամբողջ կյանքի ընթացքում ինքնազարգացման ռազմավարությունը հնարավոր կլինի եթե դեռ ուսանողական տարիներին ապագա մասնագետը տիրապետի ուսումնահետազոտական գործունեությանը: Ուսուցիչը պետք է շարժառիթ ստեղծի, հետաքրքրություն առաջացնի: Իսկ դրա համար ուսուցման պրոցեսը, պետք է հետաքրքիր լինի: Նման դասընթացը պահանջում է ավելի մեծ պատրաստվածություն: Բավարար չէ միայն բովանդակության մատչելի հասանելի ներկայացումը: Անհրաժեշտ է, որ ուսուցիչը կիրառի մեթոդներ, որոնց շնորհիվ աշակերտը կամա թե ակամա դառնում է դասապրոցեսի մասնակից: Հետազոտությունները ցույց են տվել, որ Երբ դուք ինչ-որ բան կարդում եք՝ հիշում եք 10% Երբ դուք ինչ-որ բան լսում եք՝ հիշում եք 20% Երբ դուք ինչ-որ բան տեսնում եք՝ հիշում եք 30% 2 Երբ դուք ինչ-որ բան տեսնում և լսում եք հիշում եք 50% Երբ դուք ինչ-որ բան ինքնուրույն եք անում՝ հիշում եք 90%-ը: Նոր կրթական ռազմավարությունը բերել է նոր մեթոդների, մոտեցումների իրագործմանը՝ ակտիվ ինտերակտիվ մեթոդների կիրառմանը:

Աշխարհը փոխվում է արագընթաց տեմպերով և անկանխատեսելիորեն: Այն ինչ մի ժամանակ թվում էր հավերժական ու անփոփոխ, այսօր միայն հարաբերական է կամ նույնիսկ՝ սխալ: Կրթության ոլորտի աշխատողները ամենուրեք սկսեցին գիտակցել, որ դասավանդման և ուսուցման ավանդական ձևերը այլևս անկարող են ստեղծել ու զարգացնել գիտելիքներ ու հմտություններ, որոնք անհրաժեշտ են քաղաքացուն գիտելիքների տնտեսության մեջ բարեկեցիկ կյանքով ապրելու համար: Մշակվեցին ու

ներդրվեցին այլընտրանքային նոր մոտեցումներ, որոնցում էապես վերանայվեցին ուսուցման խնդիրներն ու ուսուցչի դերը: Ուսուցման գլխավոր նպատակը դարձավ սովորեցնել սովորել, ձևավորել գիտելիքները կիրառելու կարողություններ և հմտություններ, ստեղծագործական մտածողություն, նորը ստեղծելու կարողություն: Ուսուցչակենտրոն ուսուցումից անցում կատարվեց աշակերտակենտրոն ուսուցման. ուսուցիչը ոչ թե պատրաստի գիտելիքներ պետք է տա սովորողին, այլ խթանի նրանց ինքնուրույն որոնումը: Ա.Դիստերվեզն ասել է, որ վատ ուսուցիչը ճշմարտությունը մատուցում է, լավը՝ սովորեցնում գտնել այն: Այս դեպքում ուսուցումը ենթադրում է նոր մեթոդների կիրառում, որոնք կստեղծեն առողջ աշխատանքային տրամադրություն և ակտիվ մասնակցության միջավայր: Դրանք պետք է նպաստեն նաև սովորողների կողմից թեմայի առավել մատչելի ընկալմանը, դասանյութի լիարժեք յուրացմանը, գիտելիքների ամրակայմանը, ինչպես նաև նրանց ներգրավվածությանը դասին:

Կրթության առջև դրված նոր խնդիրների ու հեռանկարային զարգացումների պահանջով ուսուցման գործընթացում ստեղծվել են բազմաթիվ մեթոդներ, որոնց նպատակը ակտիվ ուսուցում կազմակերպելն է:

Ո՞րոնք են այն մեթոդները, որոնք այսօր անհրաժեշտ են ուսուցչին արդյունավետ ուսուցում կազմակերպելու համար: Մեթոդների ընտրությունը և կիրառությունը ինքնապատակ լինել չի կարող: Այն կապված է բազմաթիվ խնդիրների և նպատակների հետ, որոնք իրական լուծում կարող են ստանալ միայն հատուկ պլանավորված և կազմակերպված ուսումնական գործընթացի միջոցով:

Ի դեպ, ուսուցման նորարարական ձևերի ներմուծումը բնավ չի ենթադրում ավանդականի մերժում: Պարզապես ավանդական ուսուցման նպատակները (որոշակի գիտելիքների հանրագումար հաղորդելը, դրանք առավել կիրառելի դարձնելը) ընդամենը վերածվում են նորարարական ուսուցման նպատակներին հասնելու միջոցների: Մանկավարժության մեջ չկա մեթոդների և հնարների հակադրում: Բոլոր եղանակներն էլ ինչ-որ իրավիճակում կարող են օգտակար լինել, իսկ ընտրությունը կատարում է ուսուցիչը:

Հետազոտության նպատակն է պարզաբանել ակտիվ ուսուցման բովանդակությունը, մեթոդների և հնարների դերը պատմության ուսուցման գործընթացում և հասկանալ դրա հետ կապված մի շարք խնդիրներ.

- ի՞նչ է ակտիվ ուսուցումը
- ուսուցչի խնդիրները ակտիվ մեթոդների ու հնարների կիրառման գործում
- ուսուցման ինչ՞ ակտիվ մեթոդներ ու հնարներ են կիրառվում պատմության դասավանդման ընթացքում, և որքանո՞վ են դրանք արդյունավետ:

ԳԼՈՒԽ 1. Ակտիվ ուսուցման բովանդակությունը

Ուսուցման գործընթացը իր մեջ ներառում է 3 կարևոր խնդիր՝ ինչ՞ սովորեցնել (կրթության բովանդակություն), ինչու՞ սովորեցնել (կրթության նպատակներ), և ինչպե՞ս սովորեցնել (ուսուցման մեթոդիկա): Կրթության բովանդակությունը (ինչ սովորեցնել) մատուցելու և կրթության նպատակները (ինչու՞ սովորեցնել) իրականացնելու համար անհրաժեշտ են որոշակի մեթոդներ, հնարներ, ձևեր: Ուսուցման մեթոդը ուսուցչի և սովորողի հետևողական փոխկապակցված գործողությունների համակարգն է, որն ապահովում է կրթության բովանդակության յուրացումը:

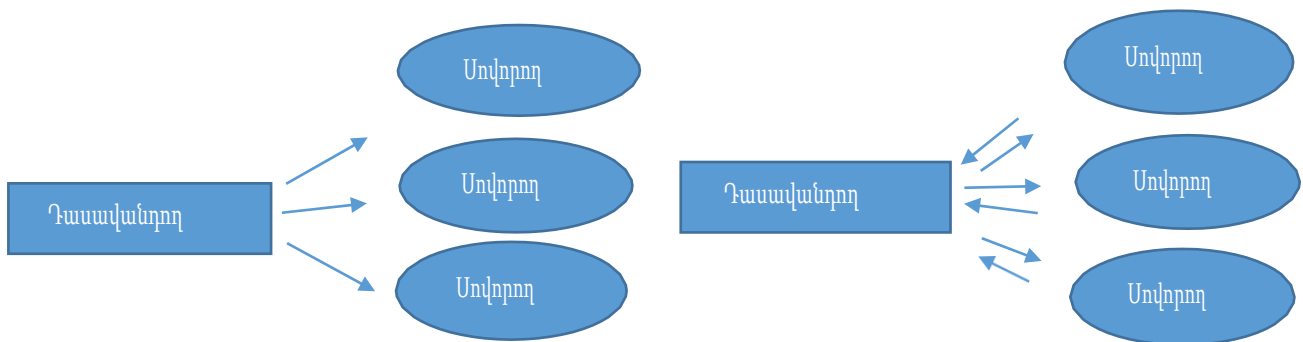
Պայմանականորեն ուսուցման մեթոդներն այսօր բաժանվում են 2 խմբի՝ ավանդական կամ պասիվ մեթոդներ և նոր կամ ժամանակակից մեթոդներ:

Ավանդական են համարվում բացատրական, զննական այն մեթոդները, որոնց հիմքում ընկած է պատրաստի տեղեկատվության (գիտելիքի) պարզ փոխանցումը սովորողին և վերջինիս կողմից դրա պարզ վերարտադրումը: Այստեղ դասավանդողը գլխավոր դերակատարն է և դասի ընթացքի ղեկավարը, իսկ սովորողները պասիվ լսողի դերում են և ենթարկվում են ուսուցչի հրահանգներին:

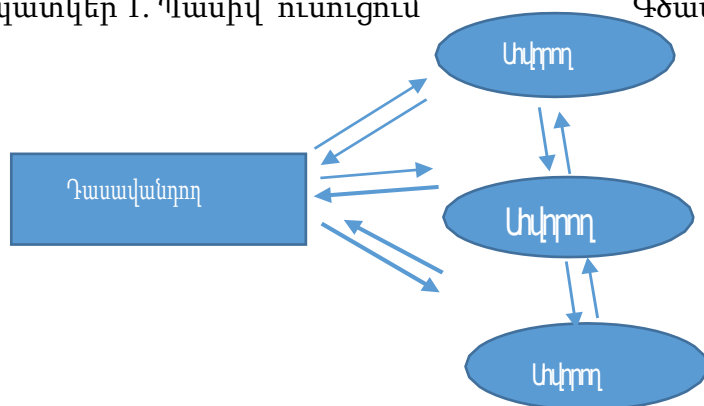
Ժամանակակից մեթոդները բաժանվում են 2 խմբի՝ ակտիվ և ինտերակտիվ կամ համագործակցային:

Ակտիվ մեթոդներով ուսուցումը սովորողների և դասավանդողի միջև այնպիսի փոխգործունեությունն է, որտեղ երկուսն էլ փոխազդում են միմյանց վրա կրթական

գործունեության ընթացքում, և սովորողներն այստեղ ոչ թե պասիվ ունկնդիրներ են, այլ դասի ակտիվ մասնակիցներ: Իսկ համագործակցային մեթոդների դեպքում սովորողները ակտիվ գործունեության մեջ են գտնվում նաև միմյանց հետ, և ուսուցման գործընթացում գերակայում է սովորողների դերը: Սովորողներն ակտիվ են, նրանք հանդես են գալիս որպես դասի լիիրավ մասնակիցներ, իսկ ուսուցիչը ոչ այնքան տալիս է պատրաստի գիտելիքներ, որքան խթանում է սովորողների ինքնուրույն որոնումը: Հետևաբար, համագործակցային դասերի հիմնական բաղադրիչներն են համագործակցային մեթոդներն ու հնարները, որոնք իրականացվում են սովորողների կողմից հիմնականում նոր նյութի յուրացման փուլում: Համագործակցային մոտեցումներն անհրաժեշտ են սովորողներին մոտիվացնելու, ուսուցումը հետաքրքիր և մասնակցային դարձնելու համար: Համագործակցային մեթոդները կարելի է համարել ակտիվ մեթոդների առավել ժամանակակից ձևեր:²

Գծապատկեր 1. Պասիվ ուսուցում

Գծապատկեր 2. Ակտիվ ուսուցում

Գծապատկեր 3. Ինտերակտիվ ուսուցում

²<https://www.slideshare.net/torosian/ss-9876301>

Ակտիվ մեթոդների կիրառումը ուղղված է առաջնային գիտելիքի ձեռք բերմանը, մտածողության զարգացմանը, հետաքրքրությունների, հմտությունների, կարողությունների ձևավորմանը: Այս ուսուցման հիմքում ընկած է երկխոսությունը, ինչպես սովորողի և ուսուցչի, այնպես էլ իրենց սովորողների միջև: Երկխոսության ընթացքում զարգանում են հաղորդակցման հմտությունները, խնդիրները միասին լուծելու կարողությունները, և ամենակարևորը՝ զարգանում է սովորողների խոսքը: Վերջիններս ներգրավվում են նաև ինքնուրույն իմացական գործունեության մեջ, ստեղծվում է անձնական շահագրգռվածություն ցանկացած ճանաչողական խնդիր լուծելու համար: Ակտիվ մեթոդները կիրառելի են ուսուցման գործընթացի այն հատվածում, երբ անհրաժեշտ է զարգացնել սովորողների մտածողությունն ու ճանաչողական ակտիվությունը: Ակտիվ մեթոդները զուգակցվում են իյուստրատիվ մեթոդների հետ, կատարվում են մոդելների, գծագրերի, ֆիլմերի, սահիկաշարերի, հետաքրքիր նյութերի ցուցադրություններ:

Այսպիսով, ուսուցման ակտիվ մեթոդները նպատակ ունեն ապահովելու կրթական խնդիրների լուծումը տարբեր տեսանկյուններից.

- սովորողների ճանաչողական ակտիվության բարձրացում
- ինքնագործունեության խթանում
- ճանաչողական ունակությունների զարգացում, խոսք, հիշողություն, մտածողություն
- ուսումնական նյութի առավելագույն մասի արդյունավետ յուրացում
- ստեղծագործական մտածելակերպի զարգացում
- սովորողի անհատական յուրահատուկ հնարավորությունների բացահայտում և զարգացում
- ինքնուրույն աշխատանքի համար հմտությունների զարգացում
- ուսումնական դրական խթանի ձևավորում³

---

³https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%88%D6%82%D5%BD%D5%B8%D6%82%D6%81%D5%B4%D5%A1%D5%B6_%D5%B4%D5%A5%D5%A9%D5%B8%D5%A4%D5%B6%D5%A5%D6%80

Ուսուցման գործընթացի կազմակերպման նպատակով ստեղծվել են բազմաթիվ մեթոդներ ու հնարներ: Մանկավարժության մեջ չկա մեթոդների և հնարների հակադրում: Բոլորն էլ ինչ-որ իրավիճակում կարող են օգտակար լինել: Ուսուցիչն է ընտրում ի՞նչ մեթոդներ կիրառել իր դասին, նա ազատ է այդ հարցում, նա է գտնում և մշակում այն ձևերն ու հնարները, որոնք տանում են դեպի դասի նպատակների արդյունավետ իրականացում: Մակայն մեթոդների ընտրությունը ինքնանպատակ չի կարող լինել: Յուրաքանչյուր դաս և դասարան եզակի է ու անկրկնելի: Մի դասարանում գործող մեթոդը մեկ այլ դասարանում կարող է չաշխատել: Ուրեմն ուսուցչի համար կարևոր է նաև մեթոդի ճիշտ ընտրությունը, ինչպես նաև նրա հմտությունը սահմանված մեթոդը հարմարեցնել եզակի իրավիճակին: Մեթոդ կիրառելիս ուսուցչի բուն նպատակը պետք է լինի ոչ թե պարզապես դասն աշխուժացնելը կամ մանկավարժական վարպետությամբ փայլելը, այլ առաջին հերթին մեթոդական ողջ զինանոցի կիրառմամբ ուսուցման նպատակների իրականացմանը հասնելը: Այլ խոսքով ասած, պետք է ոչ թե տեխնիկա ցուցադրել, այլ հասնել դասի նախապես ծրագրված նպատակին: Եթե կիրառված մեթոդները չեն տանում դեպի այդ նպատակը, ուրեմն պետք է փոխել կամ կատարելագործել դրանք: Երբ մեթոդները արդյունավետ են, բայց դրանք պարզորոշ վկայում են, որ առաջադրված նպատակը տվյալ տարիքին անհամապատասխանության կամ ուսումնառության այդ պայմանների արդյունքում իրատեսական չէ, ուրեմն պետք է վերանայել նպատակը:⁴

Ուսուցիչը, հաշվի առնելով սովորողների ճանաչողական կարողությունները, պետք է ընտրի դասավանդման այն մեթոդներն ու հնարները, որոնց կիրառումը հետապնդում է դասի արդյունավետությունը բարձրացնելու, գիտելիքների հաղորդումը և սովորողների կողմից դրանց յուրացումը դյուրին դարձնելու նպատակ՝ ապահովելով աշակերտակենտրոն ուսուցում: Որպեսզի ուսուցիչը կարողանա հասնել իր առջև դրված նպատակներին անհրաժեշտ է մեթոդների ճիշտ ընտրություն: Իսկ դրա համար նա պետք է ունենա մասնագիտական պատրաստվածություն, մանկավարժական մեթոդների փայլուն իմացություն, այդ մեթոդներն ու հնարները կիրառելու մեծ վարպետություն, ճկունություն և ստեղծագործական մտածողություն:

Գլուխ 2. Ուսուցման ակտիվ մեթոդներն ու հնարները պատմության դասավանդման ընթացքում

Պատմության դասավանդման ընթացքում կիրառվող գործունե մեթոդներն են.

1. Խոսքային մեթոդներ կիրառվում են ուսուցման բոլոր փուլերում: Այդպիսի մեթոդներ են զրույցը, հարց ու պատասխանը, բանավեճը, ուղղորդված ընթերցանությունը, պատմելը, փոխադարձ ուսուցումը:
2. Զննական մեթոդներ այն մեթոդներն են, որոնց միջոցով սովորողների կողմից ուսումնական նյութի յուրացումը իրականացվում է դիտազննական պարագաների և տեխնիկական միջոցներով: Դրանք են ցուցադրությունները, իրական պատմական հուշարձանները, հիշարժան վայրերը, հնագիտական գտածոները, նյութական մնացորդները, ուսումնական քարտեզները, նկարները, զծագրերը և այլն: Դասի ժամանակ համակարգչային տեխնիկայի կիրառումը մեծապես նպաստում է դասի արդյունավետության բարձրացմանը: Պատմական դեպքերի ու փաստերի ցուցադրումը (տեսանյութեր, ֆիլմեր, սահիկաշար և այլն)ավելի հետաքրքիր է դարձնում դասը, իսկ դրանք քննարկելը ապահովում է ակտիվություն ու մասնակցություն:
3. Գործնական մեթոդներ կազմակերպվում են որոշ թեմաներ ուսումնասիրելուց հետո: Դրանք կրում են ընդհանրացնող բնույթ: Տեսակներն են գրաֆիկական վարժությունները, սկզբնաղբյուրների, փաստաթղթերի, զծակարգերի, ցուցապաստառների, քարտեզների հետ աշխատանքը և այլն:
4. Ինդուկտիվ մեթոդներ օգնում են բացահայտել ուսումնասիրվող նյութի բովանդակության տրամաբանությունը, ինչպես նաև նրա դինամիկան: Դա կատարվում է մասնավորից դեպի ընդհանուրը տանող ուղիով:
5. Դեդուկտիվ մեթոդներ զարգացնում է սովորողի վերացական մտածողությունը, արագացնում է ուսումնասիրության ընթացքը: Տեսական, գործնական առաջադրանքներ կատարելիս օգնում է հայտնաբերել պատճառահետևանքային կապեր: Բացահայտում է նյութի բովանդակության տրամաբանությունը՝ ընդհանուրից դեպի մասնավոր տանող ուղիով:

6. Պրոբլեմային ուսուցման մեթոդներ ենթադրում են պրոբլեմի առաջադրում, ձևակերպում և լուծում: Զարգացնում է սովորողների ինքնուրույն ճանաչողական գործունեությունը:
7. Քննադատական մտածողության մեթոդներ մտածողության այս տեսակին բնորոշ է որոշումներ ընդունելը, եզրակացություններ ձևակերպելը, փաստերն ու երևույթները գնահատելը:
8. Համագործակցային ուսուցման մեթոդներ սովորողները համագործակցային միջավայրում են կառուցում իրենց հմտությունները՝ խոսելու, միմյանց բացատրելու, բանակցելու, վիճարկելու, հարցեր տալու միջոցով: ⁵

Պատմության դասավանդման և ուսուցման մեթոդների մեջ կարևոր դեր ունեն ուսուցչի կենդանի , արտահայտիչ խոսքը և դասի մատուցման ձևը, որոնք արտահայտվում են տարբեր ձևերով՝ պատմել, հարց ու պատասխան, զրույց, պատմական փաստաթղթերի բարձրաձայն ընթերցում, արտասանություն և այլն:

Մեթոդների կիրառման ժամանակ օգտագործում են հնարներ: Թեև հնարը սովորաբար անկախ կիրառություն ունի, բայց հաճախ բնութագրվում է որպես մեթոդի տարր, բաղադրիչ, մեթոդի իրականացման քայլ կամ արտահայտած: Բոլոր մեթոդների, հնարների հիմքում ընկած է աշակերտի ինքնուրույն ուսումնական գործունեությունը, նրա անմիջական և ակտիվ մասնակցությունը:

---

⁵ <http://gspi.am/media/pdf/a2149c61287b1224c973cdd4036899cb.pdf>

Հետազոտական մաս

Գլուխ 2.1 Ակտիվ ուսումնառության մեթոդները իմ պրակտիկայում

« Պատմիր ինձ՝ և ես այն կմոռանամ, ցույց տուր և ես
կհիշեմ, ինձ հետ կատարիր՝ և ես կսովորեմ»:
Չինական առած

Ստորև կներկայացնեմ պատմության դասավանդման ժամանակ իմ կողմից ավելի հաճախ կիրառված մի քանի ակտիվ մեթոդներ ու հնարներ և իմ դիտարկումները:

Տարբեր մեթոդների և հնարների օգտագործումն ու համադրումը դասի տարբեր փուլերում հանգեցնում են դասապրոցեսին աշակերտների ակտիվ մասնակցությանը և ներգրավվածությանը: Կարևորում եմ դասի սկիզբը, քանի որ եթե հաջողվում է առաջին բույներին գրավել սովորողների հետաքրքրությունը, ապա դա նպաստում է դասի արդյունավետ ընթացքին, և մեծանում է նպատակներին հասնելու հավանականությունը: ԽԻԿ համակարգով ուսուցման կազմակերպման խթանման փուլում կատարում եմ «Պրիզմա» վարժությունը: Այն կարելի է կիրառել ցանկացած թեմա ուսուցանելիս, և մեկնաբան կարող է լինել հիմնական հասկացությունը, թեման, միտքը, որը ենթակա է ուսումնասիրության: Օրինակ՝ 6-րդ դասարանում «Հայկական լեռնաշխարհը՝ հայերի հայրենիք» թեման ուսուցանելիս որպես սկզբնաբառ վերցնում եմ «հայրենիք» հասկացությունը կամ « Հայերի ծագման մասին պատմող ավանդազրույցները» դասից՝ «առասպել» հասկացությունը: Շատ հետաքրքիր մտքեր են ձևակերպվում, երբ աշակերտները մեկնաբանող կապում են վերջնաբառի հետ: Խթանման փուլում կազմակերպում եմ նաև «Մտքերի տարափ» վարժությունը, երբ սովորողները թվարկում են ուսումնասիրվող նյութի հետ առնչվող բառեր և գաղափարներ. օրինակ՝ պատերազմ, մշակույթ, հայրենիք, պետություն հասկացություններով: Դասը հաճախ սկսում եմ հարցերով, զրույցով, հետաքրքրություն առաջացնող որևէ մտքով, աֆորիզմով, նշանավոր մարդու կամ թևավոր խոսքերով, անավարտ նախադասություններով: Նպատակահարմար է նաև օգտագործել ԳՈՒՍ մեթոդը՝ լրացնելով նրա առաջին և երկրորդ սյունակները: 7-րդ դասարանում «Քրիստոնեության ընդունումը Հայաստանում» թեման ուսուցանելիս

խթանման փուլում աշակերտները կարողանում են լրացնել նրա «գիտեմ» և «ուզում եմ իմանալ» սյունակները՝ «սովորեցի» սյունակը թողնելով իմաստի ընկալման փուլին: Մեթոդները թույլ են տալիս աշակերտներին կենտրոնանալ, ակտիվանալ, ներգրավվել, մտածել, քննարկել և խթանում են հիշողությունը:

Կարևոր է ճիշտ կազմակերպել աշխատանքը իմաստի ընկալման փուլում: Այն ավելի մասնակցային է դառնում, երբ իրականացվում է համագործակցային՝ փոքր խմբերով աշխատանքը, որը էապես մեծացնում է աշակերտների ակտիվությունը դասապրոցեսում: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ ստանում է նույն նյութի վերաբերյալ անհատական աշխատանք, որն ավարտելուց հետո պարտավոր են իրար հետ քննարկել իրենց աշխատանքները՝ սկզբում խմբի ներսում, ապա ներկայացնելով ամբողջ դասարանին: Խմբի աշակերտները պետք է հասկանան, որ իրենց հաջողությունը կախված է խմբի բոլոր անդամների ներդրումից՝ ընդհանուր նպատակին հասնելու համար: Օրինակ՝ 7-րդ դասարանում «Արշակ Երկրորդի քաղաքականությունը» ուսուցանելիս դասարանը բաժանել են 4 հոգանոց փոքր խմբերի և կիրառել «կենտրոններով աշխատանք» մեթոդը: Խմբի մի անդամը կարդաց նյութը և վեր հանեց հիմնական մտքերը: Երկրորդ աշակերտը կարդաց նյութը և վերլուծեց դասին կից Փ. Բուզանդի պատմությունից հատվածը, երրորդը կազմեց պաստառ, չորրորդ աշակերտը բացատրեց նոր անուններն ու հասկացությունները: Վերջում խմբերը ներկայացրին իրենց աշխատանքները ամբողջ դասարանին:

Հաճախ օգտագործում են «Խաթարված հերթականություն» մեթոդը, և սովորողները իրենք են վեր հանում այս կամ այն իրադարձության պատճառահետևանքային կապերը, զարգանում է նրանց տրամաբանությունը 9-րդ դասարանում՝ «Մայիսյան ապստամբությունը», «Փետրվարյան ապստամբությունը», 8-րդ դասարանում՝ «Առաջին համաշխարհային պատերազմը» և այլն:

Պատմության դասաժամերին սովորողներին ակտիվացնում են նաև բանավեճերը այս կամ այն հարցի վերաբերյալ. օրինակ՝ Տիգրան Մեծի և Լուկուլլոսի միջև ստորագրված Արտաշատի պայմանագիրը (6-րդ դաս.), 1920թ. Ալեքսանդրապոլի

պայմանագրի ստորագրումը (9-րդ դաս.), Հայդուկային շարժման նշանակությունը (8-րդ դաս.) և այլն:

Գծակարգերից կիրառում են n-աձև աղյուսակը խնդրի 2 կողմերը համեմատելու համար. օրինակ՝ Սան-Ստեֆանոյի պայմանագրի անորոշություններն ու դրական կողմերը, Սան-Ստեֆանոյի և Բեռլինի պայմանագրերի հայերին վերաբերող հոդվածների նմանություններն ու տարբերությունները, Պապ թագավորի ներքին և արտաքին քաղաքականությունը, Բագրատունյաց Հայաստանի անկախության վերականգնման հերքին և արտաքին նախադրյալները և այլն:

Վեննի դիագրամը կիրառում են երևույթները, կերպարները, իրադարձությունները համեմատելու, նմանություններն ու տարբերությունները վերհանելու համար: Օրինակ՝ սովորողները այս մեթոդով համեմատում են Հյուսիսային և Հարավային ծրագրերը, հոտն ու տոհմը, Վիեննայի և Փարիզի խորհրդածոյակները, նախնադարի փուլերը և այլն:

<<3 բանալի և 1 կողպեք>> մեթոդը, <<n-աձև աղյուսակ>>, <<5 բույսերի շարադրություն>>, <<Քառաբաժան>>, <<Կիսատ նախադասություն>>, <<Հնգյակ>> մեթոդներն ու հնարները արդյունավետ են և կիրառելի դասի իմաստի ընկալման և կշռադատման փուլերում:

Մեթոդների կիրառման արդյունքում ստեղծվել է աշխատանքային մթնոլորտ, աշակերտները ներգրավվել են ուսուցման գործընթացին:

Աշխատանքիս կցում են իմ կողմից կազմված դասի պլան, որտեղ կիրառել են մեթոդներն ու հնարները:

ԴԱՄԻ ՊԼԱՆ

Առարկա՝ Հայոց պատմություն

Դասարան՝ 9-րդ

Թեմա՝ Հայկական հարցը Փարիզի խաղաղության խորհրդաժողովում: Սերի
Պայմանագիրը

Դասի նպատակները

- ձևավորել գիտելիքներ Առաջին աշխարհամարտից հետո ստեղծված միջազգային իրավիճակի, Սերի պայմանագրի, հայկական հարցի արձարձման և լուծման հետ կապված իրադարձությունների մասին
- վերլուծել հայկական հարցի լուծման հարցում ձեռքբերած արդյունքներն ու հետևանքները
- գնահատել պատմությունից դասեր քաղելու և դրանք ապագա սերունդներին փոխանցելու անհրաժեշտությունն ու կարևորությունը
- ձևավորել և զարգացնել վերլուծական, քննադատական, համագործակցային , հետազոտական կարողություններ և հմտություններ

Ակնկալվող վերջնարդյունքները.

Սովորողները պետք է.

- իմանան Փարիզի խորհրդաժողովում հայկական պատվիրակությունների , նրանց գործունեության, Միացյալ և Անկախ Հայաստանի անկախության հռչակման, Սերի պայմանագրի հայերին վերաբերող հոդվածների մասին
- կարողանան վերլուծել Սերի պայմանագրի հայերին վերաբերող հոդվածները
- գնահատեն Սերի պայմանագիրը
- բացատրեն Սերի պայմանագրի թղթի վրա մնալու բուն պատճառներն ու հայ ժողովրդի իրավունքների ոտնահարումը՝ մեծ տերությունների շահերի առաջնայնության պայմաններում

Սովորողների մոտ պետք է ձևավորվեն համագործակցային, ինքնուրույն աշխատելու, սեփական դիրքորոշում ունենալու կարողություններ և հմտություններ:

Միջառարկայական կապեր՝ համաշխարհային պատմություն, աշխարհագրություն

Անհրաժեշտ նյութեր՝ դասագիրք, ատլաս, տետրեր, նկարներ, A4 թղթեր
Մեթոդներ և հնարներ՝ պրիզմա, աշխատանք փաստաթղթի հետ հետ, հարց ու
պատասխան, խմբային աշխատանք, քննարկում, կիսատ նախադասություններ

Դասի տիպը՝ նոր նյութի ուսուցում ԽԻԿ համակարգով

Տևողությունը՝ 45 րոպե

Ուսումնական գործունեություն

Կազմակերպչական մաս՝ սովորողների հաշվառում 2-3ր

Խթանում՝ 5-7ր

<< 1920 թ. օգոստոսի 10. կյանքիս երջանիկ օրն է այս: 30 տարվա պայքարս, բողոքս,
տառապանքս ու հույսերս պսակվեցին փառավոր հաջողությամբ: Լուծվեց հայկական
հարցը, թուրքական դաշնագիր ստորագրվեց և հռչակվեց Միացյալ, Անկախ, Ազատ
Հայաստանը Սևրի սրահում>>:

Դասը սկսվում է Ավետիս Ահարոնյանի հետևյալ խոսքերով , որը հնչում է ուսուցչի
կողմից: Ապա գրատախտակին կազմվում է պրիզմա՝ <<հայկական հարց>>
հասկացությամբ: Կազմակերպվում է աշխատանքի ամփոփում:

Իմաստի ընկալման փուլ՝ 25 ր

Դասարանը բաժանվում է 4 խմբերի՝ ըստ ենթավերնագրերի

Առաջին խումբ- << Հայկական պատվիրակությունները Փարիզի խորհրդաժողովում>>

Երկրորդ խումբ-<< Միացյալ Հայաստանի հռչակումը>>

Երրորդ խումբ-<< Հայկական հարցը Սան-Ռեմոյի խորհրդաժողովում>>

Չորրորդ խումբ- <<Սևրի պայմանագիրը>>

Խմբի ներսում կատարվում է աշխատանքի բաժանում: Սովորողներից մեկը պետք է կարդա ենթավերնագիրը և այն ներկայացնի խմբին: Մյուս աշակերտը պետք է կարդա դասին կցված փաստաթուղթը և լրացուցիչ տեղեկություններ հաղորդի, երրորդ սովորողը պաստառ է պատրաստում նյութի վերաբերյալ, իսկ խմբի վերջին անդամը դուրս է հանում տեքստի նոր անուններն ու հասկացությունները և բացատրում: Խմբերը ներկայացնում են իրենց աշխատանքները: Կատարվում է անդրադարձ `«ինչ սովորեցին»> ու անցնում հաջոջդ փուլին:

Կշռադատման փուլ ` 10 ր

Կիսատ նախադասություններ, սովորողներին հանձնարարվում է ավարտել

- Ես այսօր սովորեցի...
- Ինձ զարմացրեց...
- ինձ հետաքրքրեց...
- մի բան, որ չհասկացա...
- մի բան, որ կուզենայի ավելին իմանալ...
- այս դասից հետո ես զգում եմ...

Կատարել միավորային գնահատում:

Տնային աշխատանք՝ լրացուցիչ տեղեկություններ Սևրի պայմանագրի բովանդակության մասին:

Եզրակացություն

Ակտիվ ուսուցումը սովորողի և դասավանդողի փոխադարձ գործունեության ձև է, որտեղ դասավանդողն ու սովորողը փոխազդում են միմյանց վրա կրթական գործունեության ընթացքում: Սովորողները ոչ թե պասիվ ունկնդիրներ են, այլ դասի ակտիվ մասնակիցներ և ինքնուրույն գիտելիք ձեռքբերողներ: Ակտիվ ուսուցման դեպքում նրանք ձեռք են բերում ոչ միայն գիտելիքներ, այլ նաև դրանք կիրառելու, մտածելու, վերլուծելու, ինքնուրույն խնդիրներ լուծելու, համագործակցելու և մի շարք այլ կարողություններ ու հմտություններ: Ակտիվ ուսուցումը իրականացվում է մեթոդների և հնարների միջոցով: Դրանք նախապես պլանավորված նպատակին հասնելու միջոցներ և գործիքներ են ուսումնական միջավայրում: Յուրաքանչյուր դաս ենթադրում է ստեղծագործական մեծ աշխատանք, որի արդյունքում ուսուցիչը գտնում և մշակում է այն մեթոդներն ու հնարները, որոնք տանում են դեպի դասի նպատակների արդյունավետ իրականացում: Թերևս, ամենակարևորը դասի նպատակը հստակ գիտակցելն է, չափորոշային պահանջներին համապատասխանեցնելը, մեթոդների և հնարների ճիշտ ընտրությունը, դրանք իրականացնելն ու ժամանակի մեջ տեղավորվելը: Ուսուցչի համար կարևոր է ոչ միայն մասնագիտական տեսական գիտելիքներ ունենալը, այլև դրանք կիրառելու հմտությունները: Կարևոր է նաև, որ ուսուցիչը անընդհատ զբաղվի ինքնակրթությամբ՝ հարստացնելու համար մեթոդների իր զինանոցը և ցուցաբերի ստեղծագործական մոտեցում այդ հարցում:

Զրույց, պրիզմա, մտազրոհ, բանավեճ, ԳՈՒՍ, Վեննի դիագրամ, դերային խաղեր, T-աձև, m-աձև, n-աձև աղյուսակներ, խաթարված հերթականություն, խմբային աշխատանք, 3 բանալի և 1 կողպեք, ձնագնդիկ, աշխատանք սկզբնաղբյուրով, քառաբաժան, 5րոպեանոց շարադրություն, պատմական հիշողության օղակներ, հասկացությունների աղյուսակ, հնգյակ և այլն՝ իմ կողմից պատմության դասաժամերին դասի տարբեր փուլերում հաճախ օգտագործված մեթոդներն ու հնարներն են: Ելնելով իմ դիտարկումներից՝ դրանք արդյունավետ են, քանզի ստեղծում են աշխատանքային մթնոլորտ, դասը դարձնում են մասնակցային ու հետաքրքիր, մոտիվացնում են սովորողներին և նրանց ներգրավում ուսուցման գործընթացի մեջ:

Գրականության ցանկ

1. Ս. Խաչատրյան, «Ուսուցման արդյունավետ հնարներ», Երևան 2020
2. Վ. Գյուլազյան, Լ. Առուշանյան, Ս. Գասպարյան, «Ուսուցչի ուղեցույց տետր», Երևան 2009
3. Ս. Խաչատրյան, «Ուսուցման ժամանակակից մեթոդների կիրառումը», Գյումրի 2006
4. Հ. Ղևոնդյան, «Պատմության դասավանդման մեթոդներ», Երևան 2001
5. «Հայագիտությունը դպրոցում գիտամեթոդական վերլուծական հանդես», 2016, N2